

شەرقى تۈركىستان سولاق لەكىر ئىرىنگ سىرىرى

ئازاپلاش، ئاقتا قىلىۋېتىش ۋە
زەھەرلەك ھادىللار بىلەن ئۆلتۈرۈش !

بسم الله الرحمن الرحيم

هذه الجريدة تحتوى على آيات قرانية كريمة، لذلك يجب احترام صفحاتها وعدم وضعها في مكان غير لائق

السنة الثالثة عشرة - العدد (636) الجمعة 4 ذي الحجة 1417 - 11 إبريل 1997

ئەلمۇسلاھۇن گۈزىتى 1997-يىل-11 ئاپريل
جۇمھە 636 سانى

مۇسۇلمان ئۆلکىدىكى ئېچىنىشلىق ۋېزىيەت ھەققىدە يىڭى ھەققەتلەر . خىتاي، ئورتا ئاسيا ئىسلام جۇمھۇرىيەتلەرى، قوشنا دۆلەتلەرگە بۇ دۆلەتلەردىكى ئۇيغۇر مۇهاجرلىرىنى قىستاش ئۈچۈن بېسىم ئىشلەتتى .

شەرقى تۈركىستاندا ھەركەت قىلغۇچىلارغا ئۆلۈم جازاىى بېراش، • يىڭىدىن ۋېزىيەتنى قوزغىدى

شەرقى تۈركىستان مۇسۇلمانلىرى بىلەن خىتاي ئەسكەرلىرى ئارىسىدا يۈزبەرگەن شىددەتلىك توقۇنۇشقا ئايىدىن ئاشقان بولىسمۇ شەرقى تۈركىستاندا ۋېزىيەت جىددىيلىكىنى ساقلاپ كەلمەكتە. ئاخىرقى ۋەقەلەر خىتاي ھاكىمىيتنى ئەنسىزلىككە چۈشۈرۈپ قويىدى. خۇسۇسەن ئورتا ئاسيا جۇمھۇرىيەتلەرىدە ياشاؤاتقان ئۇيغۇر مۇهاجرلىرىنىڭ (ئۇلارنىڭ سانى 350000 بولۇپ كۆپۈنچىسى قازاقستاندا ياشайдى). قازاقستان خىتاي بىلەن چىڭىرداش بولۇپ، ئىككى دۆلەت ئارىسىدا 1700 كلومىتر ئوزۇنلوقتا چىڭرا بار) قوزغىلىشقا بەرگەن بۇيۇز ھىدىاشلىقى خىتاي ھاكىمىيتنى قاتىق ئەنسىزلىككە چۈشۈردى. خىتاينىڭ قوشنا ئىسلام جۇمھۇرىيەتلەرىگە قىلغان پوپۇزا. تەھدىتلىرى شۇسەۋەپتىن ئىدى.

ئەمما ئاخىرقى غولجا ۋەقسىدىكى توپۇقسىز ئەھۋال. قازاقستان ئەربابلىرىنىڭ بىرىنىڭ بۇ ۋەقەلەر ئۇستىدە توختۇلۇپ، سۆزقىستۇرۇپ مۇنداق دىگىنى، – «بۇ ۋەقەلەر خىتاينىڭ ئىچىكى ئىشى. لېكىن خىتاينىڭ ئۇيغۇرلارغا قىلغۇشاتقان قاتىق قوللۇق سىاستى شۇ ۋەقەلەرگە يول ئاچقان» بۇ بولسا خىتاينىڭ شەرقى تۈركىستانغا يۈرگىزىۋاتقان سىاستىگە قازاق ئەربابلىرىنىڭ بىرىنچى قېتىم نارازىلىق بىلدۈرگەنلىكى ھسابلىنىدۇ.

شەرقى تۈركىستاندىكى يېقىنى ۋەقەلەرde بهىمىڭىدىن ئارتۇق كىشى قولغا ئېلىنىدى. ھەرخىل ۋەھشىيانە قىيىن قىستاقلارغا ئۇچرىدى. ئۇلاردىن 1600 كىشىنىڭ ئاقۇشىنىڭ نىمە بولغانلىقى مەلۇم ئەمەس. كۈچلۈك ئەھتىمال. خىتاي ئۇلارنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن بولىشى مۇمكىن. غولجىدا بەش مۇجاھىد نىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى ھەققىدىكى خەۋەرلەر ۋېزىيەتنى تېخىمۇ جىددىلەشتۈردى .

ۋەقەلەرنىڭ تەرەققىياتى

يۇزتاغ، قورغاس، نىلقا شەھەرلىرىدە نەچچەيۈز ئانىلار باللىرىنىڭ قەيدەردى ئىكەنلىكىنى ئۇقۇش ئۇچۇن تۇرمىلارغا بارغان. خىتاي كادىرلىرى ئۇلارغا، يەرلىك ئىدارىنىڭ بۇئىش بىلەن ھېج ئالاقسىي يوقلىقنى ئۇلارنىڭ باللىرىنى خىتاي ئەسکەرلىرى ۋە ساقچىلار قولغا ئالغانلىقنى بىلدۈرگەن. قولغا ئېلىنغانلار، ئەسکەرلەرنىڭ ئىشلەپچىقىرىش لاگىرلىرىدا ئىشلەۋاتقان بولىشى مۇمكىنلىكىنى بىلدۈرگەن.

«ئىشلەپچىقىرىش» دىگەن نام، جىنايەتچىلەرنى مائاش ياكى پۇلسىز ئېغىر ئىشلارغا سالدىغان ئورۇنلارغا قويىلىدۇ.

ساقچى ئىدارىلىرىنىڭ ئالدىدا باللىرى تۇتۇلۇپكەتكەن ئانىلارنىڭ تېخىمۇ كۆپىيپ يوللارنى توسمۇغانلىقى تۈپىلىدىن ساقچىلار 45 يىگىتنى قويۇپ بىرپ، ئۇلارنى يەنە شۇكىچىسى قايتا تۇتۇپكەتكەن. ئىستانبۇلدىكى شەرقى تۈركىستان مىللى جەمیتى شەرقى تۈركىستاندىكى ۋېزىيەت توغرىسىدا بىرقانچە دوكلات خەۋىرى تارقاتقان بولۇپ، بۇلارنى تۇۋەندە قىسىچە خۇلاسلایمىز :

7. مارت خىتاينىڭ پايتەختى بېجىڭىدا 3 خىتاينىڭ ئولىشى ئونلارچە خىتاينىڭ ياردار بولىشغا سەۋەپ بولغان بومبا پارتلاش ۋەقەسىنى شەرقى تۈركىستان ئازاتلىق تەشكىلاتنىڭ مۇجاھىدىلىرى قىلغانلىقى مۇلچەرلەندى. تەشكىلاتنىڭ ئالما ئاتادىكى رەھبىزى بۇخەۋەرگە ئىشارە قىلىپ، كېلىچەك كۈنلەرددە خىتاينىڭ پۇتۇن ئۆلکىلىرىدە تېخىمۇ كۆپ پارتلاشلار يۈزبىرىدىغانلىقنى تەكتىلىدى.

10. مارت ئورۇمچىنىڭ سايىاغ مەھەللسىدە قوراللىق توقۇنۇش يۈزبەرگەن بولۇپ 3 سائەت داۋاملاشقان. شەرقى تۈركىستان ئازاتلىق تەشكىلاتنىڭ مۇجاھىدىلىرى تۈرفان ۋىلايىتگە قاراشلىق لۇكچۇن كەنتىگە يېقىن بىرىيەرگە جايلاشقان ماي قۇدۇقلرىنىڭ بەزىسىنى پارتلاشتى. بۇ ۋەقەدىن كېيىن مۇجاھىدلار بايانات ئىلان قىلىپ، ئۇلار بۇ پائالىيەتلەرنى خىتاينىڭ شەرقى تۈركىستاندىكى مۇسۇلمانلارغا قىلىۋاتقان ۋەھىشىيانە زۇلۇملىرىغا قارشى ئىنتىقام ئېلىش ئۇچۇن قىلىۋاتقانلىقلرىنى تەكتىلىگەن. خىتاي ھۆكۈمىتى ئورۇمچى، قاراماي شەھەرلىرىگە يېقىن بىرىيەردىكى ماي قۇدۇقدا قويۇلغان بومبىنى تېپۋېلىپ ئۇنى پارتلىماس حالغا كەلتۈرگەندى.

4. مارت كۇنى ئاقسو ۋىلايىتى مەھمانخانا سارىيىدا توقۇنۇش يۈزبەرگەن بولۇپ، خىتاي ھۆكۈمىتى شۇ رايۇندا قۇراللىق گورۇھ بارلىقنى بىلگەندىن كېيىن - ئۇلارنى تۇتۇش ئۇچۇن 200 دەك ئەسکەر ئىبەرگەن. لېكىن خىتاي ئەسکەرلىرى مۇجاھىدلارنىڭ قاتىق كۆرەش قىلىشى نەتىجىسىدە چېكىنىشكە مەجبۇر بولغان. شۇنىڭ بىلەن خىتاي ھاكىمىتى تېخىمۇ كۆپ ئەسکەر ئەۋەتپ مۇجاھىدلارنى قولغا چۈشۈرمە كچى بولغان بولىسىمۇ ئۇلار 5 مۇجاھىدىنى قوراللىرىنىڭ ئوقى ئاياغلاشقاندىن كېيىن قولغا چۈشۈرەلىگەن. يۈزلەرچە خىتاي ئاھالىسى توقۇنۇش مەيدانىدىكى ئۆيلىرىنى تاشلاپ بىخەتەر رايۇنلارغا قېچىشقا مەجبۇر بولغان.

خىتاينىڭ شەرقى تۈركىستاندىكى كومۇنىست پارتىسى دائىمى كومۇنىستى 11- مارت پەۋقۇلئادىدە يىغىن ئاچتى. يىغىندا رايۇندىكى ئەنسىزلىك ۋېزىيەتى تەتقىق قىلىنپ، خىتاي ھۆكۈمىتى بۇندىن بورۇن قوللىنىشقا قارار قىلغان بىرقانچە تەدبىرلەرنى يولغا قويۇشقا قايتا قارار قىلىدى. بۇ تەدبىرلەر تۇۋەندىكىچە :

پۇتۇن شەرقى تۈركىستاندىكى شەخسى دىنى مەكتەپلەرنى تاقااش . ھەرقانداق مەكتەپتە كومۇنىست پارتىسىنىڭ سىياستىگە زىت كىلىدىغان ھەرقانداق ماددىنى ئوقۇتماسلىق.

سوت، تەپتىش ئەزىزلىرىدەك سوت خادىملىرىنى ناھايىتى دىققەت بىلەن تەكشۈرۈش ئارقىلىق تاللاش.

شەرقى تۈركىستانغا قوشنا دۇلەتلەر ئارىسىدىكى چىڭرا مۇداپە قوشۇنلىرىنى كۈچلەندۈرۈپ قورال، مۇجاھىدلارنىڭ شەرقى تۈركىستانغا كىرۇپلىشىنى توسوش، تاشقىردىن كىرگەن (چەتىل) ھەرقانداق تەشۇنچ ۋە مەتبۇئاتلارنى كونترول قىلىپ يوقۇتۇش .

ئىهتىياتى تەدبىرلەرنى كۆپەيتىپ، پۇتۇن يۇرتىتىكى پويىز ئىستانلىرى، يەرلىك قاتناشلاردا گۈمانلىق ئۇنسۇرلارنى كۆزىتىش .

شەرقى تۈركىستاندىكى خىتاي قوشۇنلىرى قوماندانلىقى، ئاقسۇ ۋىلايىتىدىكى 3 باتالىيۇن، غولجا ۋىلايىتىدىكى 4 باتالىيۇن ئەسكەرنى كىلىچەكتە يۈزبىرىپ قېلىشى مۆلچەرلەنگەن ۋە قەلەرگە تاقابىل تورۇش ئۆچۈن زامانىۇ قوراللاربىلەن تەمنىلەشنى قارار قىلدى.

ئىنتايىن جۈرئەتلىك - شاجائەت بىلەن شەرقى تۈركىستان ئازاتلىق تەشكىلاتنىڭ مۇجاھىدىرى قەشقەر شەھىدىكى ھېتكار مەيدانىغا قويۇلغان «ماۋىزىدۇڭ» نىڭ ھەيكلەنىڭ ئۆستىگە شەرقى تۈركىستاننىڭ بايرىقىنى ئېسپ قويدى. بايراق شۇيەردە بىرنه چىچە كۈن ئېسغىلىق تۈرغاندىن كېين خىتاي ھۆكۈمىتى ئەسکەر ئەۋەتىپ بايراقنى چۈشۈرۈۋەتكەن .

قازاقيستان بىزىنچى قېتىم خىتايلارنىڭ ئۇيغۇرلارغا قىلىۋاتقان زولۇملۇرىنى تەنقىت قىلدى چەتىل دۇلەتلەرنىڭ ئىنكاڭ ۋە پۇزىتسىيەسى

2 - فىۋارال كۈنى تۈرك مۇسۇلمانلار، شەرقى تۈركىستان مۇھاجىرلىرى تۈركىيەنىڭ ئوسمانىيە، مرسىز شەھەرلىرىدە خىتايغا قارشى نامايش قىلدى . شۇنىڭدەك ئىزمىر شەھىدىمۇ نامايش قىلدى.

15- مارت ئىستانبۇلدا بىرىغىن ئوتكۈزۈلدى. بۇ يېغىندا بۇيۇڭ بىرلىك پارтиيەسى رەئىسى مۇھىسىن يازىجى ئوغلى، پارтиيەنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى پىروففسۇر ئورهان قاۋۇنجى، شەرقى تۈركىستان مىللى جەمیتىنىڭ باش كاتىبى ئىسمایيل چىڭىز سۆزقىلدى. شۇ كۈنى ئوتكۈزۈلگەن باشقابىر يېغىندا شەرقى تۈركىستان جەمیتىنىڭ رەئىسى گىنرال مۇھەممەت رىزا بىكىن شەرقى تۈركىستاندىكى ھازىرىقى ۋېزىيەت توغۇرلۇق سۆزقىلىپ پۇتۇن مۇسۇلمانلارنى ئۆزلىرىنىڭ شەرقى تۈركىستاندىكى قېرىنداشلىرىغا ياردەم قىلىشقا چاقىردى.

مۇسۇلمان شەرقى تۈركىستان خەلقى ئۆزىنىڭ ئىسلام دىنiga سادىق بولۇشقا تىرىشقانىلىقى ئۆچۈن ئېغىر جازا بىلەن بەدەل تولىدى . كومۇنست خىتاي ھۆكۈمىتى بۇخەلقىنىڭ مىڭلىغان ئەلاتلىرىنى ئۆلتۈردى. يۈزمىڭلىغاننى ھېچ گۈناسىز تۇرمىغا تاشلىدى . ئۇلارنىڭ پەقەت بىرلاڭۇناھى بارئىدى. ئۇ بولسا ئۆزلىرىنىڭ دىنى بولغان ئىسلامنى چىڭ تۇتۇش . كومۇنست مۇستەملىكچىلىرىگە قارشى كۆرەش قىلغانلىقى ۋە ئۇنىڭ مۇسۇلمانلىققا دالالەت قىلىدىغان . مەسجد، تارىخى ئاسارە ئەتىقىلەر، مەدرىسلەر، دىنى ئىنىستوتلارغا ئوخشىغان ئورۇنلارنى

يوقۇتۇشقا قىلىۋاتقان ھەركىتىگە قارشى كۆرەش قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. شۇنىڭدەك زالىم كومۇنىست مۇستەملىكىچىسى شەرقى تۈركىستان نىڭ تەبىنى زىراشتى، مىتال، نىفت قاتارلىق باىلىقلارنى سۆمۈرۈش . شەرقى تۈركىستان خەلقىنى ئەمەلى ئەھۋال ئاستىغا تاشلاپ قويۇش ئۆچۈن ئون مىليوئىنلىغان خىتايىنى شەرقى تۈركىستان زىمىنغا يەرلەشتۈردى. شۇنىڭدەك شەرقى تۈركىستان زىمىننى خىتايىنىڭ ئاتۇم سىناق قىلىش ئىشلىرىغا ئىشلىتىلدى. بۇ سىناقلار خەلقە كۆپ زىيان - زەخەمەت يەتكۈزدى. شەرقى تۈركىستان خەلقىنىڭ قىلىۋاتقان كۆرسىنى ۋە فىداكارلىقى كومۇنىست خىتايى رېجىمنىڭ ھەرقانداق ئىسلامغا دائىر پائالىيەتلەرنى قاتىق چەكىلەش زۇلمى داۋاملىشۇاتقان بولسىمۇ لېكىن شۇ كۆرەش ۋە فىداكارلىق خەۋەرلىرى خىتايىنىڭ تۆمۈرپەردىسى ۋە خەۋەر چەكىلەش سىياسىتى تۈپەيلىدىن ئەركىن دۇنياغا ئۆز ۋاختىدا يەتمىگەن . سوۋىت كومۇنىست رېجىمنىڭ بۇنىڭدىن 5 يىل بورۇن تارمار بولىشى كۆپلىگەن ئورتا ئاسيا ئىسلام جۇمھۇرييەتلەرنىڭ ئۆز ئىستىقلاللىغا ئېرىشىشى نىڭ شەرقى تۈركىستان خەلقىمۇ ئەركىنلىككە ئېرىشىشى تەبىنى هەققى بولغان ئىسلام ئىستقادرى ۋە شەخشىيەتنى ساقلاپ قېلىش ئۆچۈن يېڭىدىن قوزغىلىشقا بۇيۇك تەسىرى بارئىدى. شۇڭا كومۇنىست خىتايى رېجىمى شەرقى تۈركىستان خەلقىغە ئىسلامى شەخسىيەت تۈيغۇسى يىتىپ قېلىشتىن قورقۇپ، پان ئىسلاممىزىمچىلىق، مىللى بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۈرۈش نامىدا زولۇم ۋە ۋەھىسى قاتىق قوللۇق سىياسىتىنى ئۆلغايىتى . بىرىنچىدىن ئاللاھ نىڭ پەزلى، ئىككىنچىدىن يېڭى خەلقارا تۆزۈمگە ئاساسەن خىتاي كومۇنىست ھۆكۈمىتى شەرقى تۈركىستان خەلقىنىڭ ئۆستىدىن ئېلىپ بېرىۋاتقان قانۇنى كۆرسىنىڭ خەۋەرلىرى، خىتايىنىڭ ئۇلارغا قارشى قوللىنىۋاتقان ۋەھىسى قاتىق قوللۇق تەدبىرلىرنىڭ خەۋەرلىرىنى يوشۇرالمايدىغان بولۇپ قالدى. يېقىندىن بىرى گىزىت . ئورناللاردا ئاشۇ كۆرەشنىڭ ۋە ئۇنىڭغا قارشى قوللىنىلىۋېتلىغان ۋەھىسى تەدبىرلەرنىڭ ھەممىسىنى بولمىسىمۇ بەزىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان كۆپلىگەن خەۋەرلەر تارقىلىشقا باشلىدى.

شەرقى تۈركىستاندىكى ئۆرمۇمى ۋېزىيەت ئۆتكەنكى 2 يىل ئىچىدە ئىنتايىن ئېغىرلاشتى. كومۇنىست خىتاي ھۆكۈمىتى قايتىدىن مەسچىت - مەدرىسلەرنى تاقااش، ئالىم - خەتىپلارنى قولغا ئېلىش، ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ بۇرچى بولغان، خەلقنى ئىسلامغا تەشۇق قىلىش ۋېزىپسىدىن چەكىلەش قاتارلىق سىياسەتنى قوللىنىشقا باشلىدى. شۇنىڭدەك شەرقى تۈركىستان ياشلىرىنى ئىشلىشتىن مەھرۇم قىلىش، ئىسلام ئەقدىلىرى ۋە ئورپ - ئادەتكە توغراكەلمەيدىغان بەزى ئىشلارنى (هاراق ياساش، تۆڭگۈزبېقىشقا ئوخشاش) قىلىشقا مەجبۇرلىدى. شەرقى تۈركىستانغا خىتايىلارنى ئىچىكىرىدىن كۆچۈرۈپ چىقىپ يەرلەشتۈرۈش سىياسىتى تۈركىستانلىقلارنى ئىنتايىن خەتلەرلىك ئەھۋال ئاستىدا قالدۇردى.

ئامىركىنىڭ «واشىكتون تاييم» گىزىتىدە كىرىستىيان تايلىور 16- مارت مۇنداق دەپ يازدى، - «شەرقى تۈركىستاندا خىتايىلار كاتتا ئىشلارنى قىلىدۇ. ھۆكۈمىت ئورگانلىرىنى خىتايىلار ئىگەللەۋالغان. ئۇلار شەھەرنىڭ ئەڭ ئىسىل بىنالىرىدا ئولتۇرىدۇ. ئالى ماشىنلارنى مىندۇ . ئەمما ئۇيغۇلاربولسا دىخانچىلىق بىلەن ياكى پارچا-پىرهت تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىدىغان بولۇپ، ئېشەك سۆرەيدىغان هارۋىغا مىندۇ. ئۇيغۇر، ھۆكۈمىت ئىشلىرىغا ئاساسەن ئورۇنىلىشامايدۇ . ھەتاكى خىتاي تىلىنى ئوبىدان بىلىپ، دىپلومى بولغان بولسىمۇ

ئىشقا ئورۇنىلىشامايدۇ. چۈنكى، خىزمەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئاللىبۇرۇن خىتاي ھۆكۈمىتى بېيجىڭدىن ئېھرگەن كۆچمەن خىتايىلار قولغا ئېلىپ بولغان. شۇنىڭدەك خىتاي قانۇندا مەۋجۇت بولغان ئەركىنلىك ماددىسىنى شەرقى تۈركىستاندىكى ئەملى پاكتىلار يالغانغا چىقىرىدۇ.

شەرقى تۈركىستاننى خىتاي بېسۋالغاندىن كېين پەيدا بولغان يىڭى رايۇنلارغا ئاھالىسىنىڭ كۆپۈنچىسى مۇسۇلمان بولغان تۈرسىمۇ بورۇن مەسچىت يوق. دىگەن باهانە بىلەن يىڭى مەسچىتلەرنى بىنا قىلىش مەنى قىلىنغان. بۇ مەنى تۈپەيلىدىن بارىندىكى مۇسۇلمانلارنى قانلىق باستۇرۇش ۋەقدىسى يۈزبەرگەن.

ئاياللارنى ناماز ئوقۇشتىن مەنى قىلىش. قىزلارنى مەچىتلەرگە بېرىپ ئۆزىنىڭ دىنى بولغان ئىسلام تەلىماتلىرىنى ئۆگۈنۈشتىن چەكىلەشكە ئوخشاش ئەھۋاللار 1995-يىل 7-ئىيۇل يۈزبەرگەن خوتەندىكى بەيتۇللا مەسچىتى ۋەقەسگە يول ئاچقان.

ھۆكۈمەت خادىملەرى ئۆمۈمەن، دەم ئېلىشقا چىققان كادىرلار، خۇسۇسەن ناماز ئوقۇش ۋە باشقان دىنى پائالىيەتلەرگە، كومۇنىست پارتىيەسگە سادىق بولۇش، قارشى چىققانلارنى ئاشتىن قوغلاپ، ھەتا ناماز ئوقۇغانلارنى، - مائاشنى مەسچىتىن ئېلىك - دىگەن تەھدىت ئاستىدا ناماز ئوقۇشتىن چەكلىدى. دىنى كىتابپلار، دىنى لېنتىلارنى سېتىش، تارقىتىش مەنى قىلىنى. ئىسلام دىنىغا ئائىت كىتابلار مۇسادر قىلىنى.

شەرقى تۈركىستاننىڭ پۈتۈن مەسچىتلەردىن ئىسلام تەلىماتلىرىنى ئۆگۈنۈش چەكلىنى. پەقەتلا ئۆرۈمچىدىكى ئىسلام ئىنسىتىدا يەنە باشقان 40 مەدرىسىدە بىر شەرت ئاستىدا رۇخسەت قىلىنى. بۇ شەرت بولسا ئوقۇغۇچىلارنىڭ سانى ئومۇميۈزلىك 1000 دىن ئېشىپكە تەمەسلىكتىن ئىبارەتتۈر.

ھەرىلى پەقت 1200 كىشىگە خىتاي ھەج ئۆمىگى باشقۇرىشى ئاستىدا ھەجگە بېرىشقا رۇخسەت قىلىش، تۇققان يوقلاش ئۆچۈن پاسپۇرت ئېلىپ ھەجگە بارغانلارنى جازالاشنى يولغا قويىدى.

كومۇنىست خىتاي ھۆكۈمىتى مۇنداق دەيدۇ: «مۇسۇلمانلار ئادەتتىكى دىنى پائالىيەتلەرنى كومۇنىست پارتىيەنىڭ سىاستى ئاستىدا قىلالىغانىكەن، تەشۇق ئىشلىرى سىاسەتكە خىلاپ كەلمەيدىغان ئۆرمۇمى ئەخلاق ۋە مۇسۇلمانلارنى خىتاي قانۇنغا رىئايمە قىلىشقا چاقىرىشتىن ئىبارەت بولىشى كىرەك» ھۆكۈمەتنى تەنقت قىلىدىغان، كومۇنىست پارتىيەنىڭ سىاستىنى تەنقت قىلىدىغان ھەرقانداق گەپ - سۆز جىنايەت ھسابلىنىدۇ.

كومۇنىست پارتىيىسى يەنە مۇنداق دەيدۇ: «جىھاد قىلىش شەرىئەت چۈشەنچىسى بولۇپ، پەيغەمبەر ۋە ئۇنىڭ چاربىارلىرىنىڭ زامانىسىدا قۇرۇلغان ئىسلام ھۆكۈمىتىدىن كېين بىكار قىلىنغان. ئۇنىڭدىن كېين قىلىنغان غازاتلار مۇستەملەكچىلىك جېڭى بولۇپ، ئۇ توغرىدا سۆزقىلىش، مۇسۇلمانلارنى ئىنلىپقا چاقىرىش سالاھىتى ئۆگۈگەنلىكتىن مەنى قىلىنىدۇ. شۇڭا جىھاد ھەققىدە ۋەز- نەسەھەت قىلىش قەتى چەكلىنى. بۇ نىڭغا خىلاپلىق قىغانلار جىنايەتچى دەپ ھسابلىنىدۇ.

بېجىڭ ھاكىميتىشىلماشەرىتىنىڭ تۇغۇت چەكلىش سىاستى، نىكاھ مەسىللەرى، سوت ئىشلىرى، تەلسىم - تەربىيە، مىراس توغرىسىدا ھۆكۈمەتنىڭ سىاستىگە ئارلاشما سلىقىنى تەلەپ قىلغان. مۇسۇلمانلار ئۇنىڭغا بويىسۇنىشى، ئارلاشما سلىقى كىرەك. بەلكىدە ياشلارنى سوت سىيالىزىم تۈزۈمىگە زامانىۋى تەلسىم - تەربىيە گە ئاساسەن يىتىشىرۇشكە كومۇنىست ھۆكۈمىتىگە ھەمكارلىشىشى كىرەك.

ئاپاللارنى جۇمە نامىزى ئوقۇش ئۆچۈن مەسچىتكە بېرىشتىن مەنى قىلىش .

رامزان قوزغۇڭىز

خىتايىلارنىڭ، داۋاملىق موسۇلمانلارنىڭ كىشىلىك هوقۇقىنى دەپسىندە قىلىشى، ئۇلارنىڭ دىنى ھىسىياتلىرىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىشىغا قارىتا ئوتىكەن رامزاندا يۈز بىرگەن شەرقى تۈركىستاندىكى موسۇلمانلارنىڭ قوزغۇلىشى بورۇن بولۇپ ئوتىكەن قوزغۇلۇش سېپىگە يىڭى رۇھ پەيدا قىلدى . 1985- يىلى 15- دىكابىر خىتاي ھۆكۈمىتى ئۆلکەنىڭ قورچاق ھۆكۈمەت باشلىقى ۋە ئەزىزلىنى ۋېزپىسىدىن ئېلىپ تاشلىغاندىن كېپىن، شەرقى تۈركىستان ئوقۇغۇنچىلىرى كومۇنىست خىتاي ھۆكۈمىتىگە قارشى نامايش قىلدى. 4000 مىڭدىن ئارتۇق ئوقۇغۇچى كومۇنىست پاتىيە مەركىزىگە يۈرۈش قىلىپ بېرىپ تۈۋەندىكى تەلەپلەرنى قويغان:

- 1 - شەرقى تۈركىستاندا ئېلىپ بېرىلىۋاتقان ئاتۇم سناقلېرىنى توختۇش .
- 2 - خىتاي ئىچىدىن شەرقى تۈركىستانغا خىتاي كۆچمەنلىرىنى يۇتكەشنى توختۇش .
- 3 - ئۆلکە ھۆكۈمەت رەئىسىنى خەلق كومىتەتنىڭ رەببەرلىرىنى ئەركىن سايلاش، ئاپتۇنۇم رايۇن دەپ ئىلان قىلغان قانۇنى ئەملىكەشتۈرۈش .
- 4 - موسۇلمانلارغا توغۇت چەكلەش سىياسىتىنى يۈرگۈزۈمىسىك .
- 5 - ئۆلکە ھۆكۈمەت شەرقى تۈركىستاننى تەرەققى قىلدۇرۇش ئۆچۈن شۇ زىمنىدىكى باىلىقنىڭ 3% نى ئىشلىتىشكە رۇخسەت قىلىش .

خىتاي ھاكىميتى بۇ تەلەپلەرنىڭ ھەممىسىنى ھۆكۈمەت موسۇلمانلارغا ئۇبدان مۇئامىلە قىلىۋاتىدۇ، شۇنىڭدەك ئاتۇم سناقلېرى ۋە تەننىڭ بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۆچۈن ئۆتكۈزۈلىدۇ، دىگەن باهانىلار بىلەن رەت قىلدى .

ئۇيغۇر موسۇلمانلار دۇچ كارۋاتقان قېيىنچىلەقلار :

شەرقى تۈركىستان ئاسىيانىڭ ئوتتۇرىغا جايلاشقان بولۇپ، ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئورتا ئاسىيا جۇمھۇرييەتلىرىدىن قازاقستان، قرغىزستان، تاجىكستان، ئافغانستان، كەشمەر، رۇسييە ئىتتىپاقي، موڭغۇلیيە جۇمھۇرييىتى، خىتاي، تىبەت قاتارلىقلار جايلاشقاندۇر . شەرقى تۈركىستاننىڭ زېمىنى 800000 املىيون كۈۋادىرات كىلومىتر كىلىدۇ . ئۇ 30 مىليوندىن ئارتۇق تۈرك ئىرلىقىغا مەنسۇپ موسۇلماننىڭ ياشايدىغان ئانا يۇرتىدۇر . شەرقى تۈركىستانلىقلار ئىسلام دىنiga ھېجрىيەنىڭ 4 - ئەسىرى، مىلادىنىڭ 10 - ئەسىرىدە ئۆزلىكىدىن كىرگەن . ئۇلار ئۆز زىمنىرىدا ئەۋۇھەللىقى ئىسلام ئىمپېرىيەسىنى قورۇپ ئىسلام بايرىقىنى كۆتۈرۈپ، ئورقا ئاسىياغا ئىسلام دىنسى تارقىتىشتا باش رول ئوينىغان . ئۇلار ئۆزىنىڭ دىنى، ۋە تىنسى 1000 يىلدىن بىرى خىتايىغا قارشى

مۇدابىھ قىلىپ كىلىۋاتىدۇ . شەرقى تۈركىستان ئاشۇ جايىلاردىكى ئىسلامنىڭ ئالدىنلىقى مۇدابىھ گازار مىسىدۇر . شەرقى تۈركىستانلىقلار تا رسختا كۆپلىگەن ئىمپېرىيەلەرنى قۇرغان . ئۇلارنىڭ ئالىملىرى، مۇتەپەككۈر-پەيلاسۇپلىرى ئىسلام مەدىنييەتكە بۆزىك تۆھپىلەر قوشقان . ئەمما بۇ موسۇلمانلار دۇچ كىلىۋاتقان قىيىنچىلىقلار تۆ ۋەندىكىچە :

ختايىلار ئۆزقېنىدىن بولغان خىتاي مىللەتتىنى شەرقى تۈركىستانغا مەجبۇر ئېلىپ كىلىپ يەرلەشتۈرۈشكە داؤاملىق تىرىشۋاتىدۇ . ختايىنىڭ بۇ سىاستىنىڭ تۈپ مەخستى شەرقى تۈركىستاننىڭ نوپۇس خەرىتىسىنى ئۆزگەتىشتۇر . ختايىلارنىڭ شەرقى تۈركىستانغا كۆچۈپ كىلىپ يەرلىشىسىياسى، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادى جەھەتلەردىن ئالاھىدە تەراغب قىلىندۇ .

موسۇلمانلارنى ئېرىتىپ تۈگۈتۈش تەدبىرىرى

موسۇلمانلارنىڭ بىردىن ئارتۇق پەرزەنتى بولۇشى چەكلەنگەن . توغۇت ئىشلىرى ھۆكۈمەتنىڭ نازارىتى ئاستىدا بولىدۇ . ھەرقانداق ئائىلە رۇخسەتسىز بالا تاپاممايدۇ . ھۆكۈمەتنىڭ كونترولىدىن تاشقىرى بولۇپ قالغان ھامىلە ئاياللارنىڭ قورسقىدىكى بالا مەجبۇرى يېرىپ ئېلىپ ئۆلتۈرلىدۇ .

ئاتۇم سىناقلارى

ختايى ھۆكۈمىتى 1964- يىلدىن بىرى شەرقى تۈركىستان زېمىننىدا ئاتۇم سېنىقى ئېلىپ يېرىۋاتىدۇ . ئاتۇم سىناقلىش گازار مىلىرى شەرقى تۈركىستاننىڭ «لوپنۇر» دىگەن يېرىگە قۇرۇلغان . ختايى ھۆكۈمىتى 1964- يىلدىن باشلاپ 1995- يىلى 11- ئاۋغۇستقا قەدەر يەرئاستى يەرئاستى بولۇپ، 44 قېتىم ئاتۇم سېنىقى ئېلىپ باردى . ھېچقانداق سەھىيە تەدبىرى ئېلىنماسىن ئۆتكۈزۈلىۋاتقان سىناقلار نەتىجىسىدە خەلق ئاتۇم زەھرىگە دۇچ كېلىۋاتىدۇ . راك كىسىللەكى، بالىلارنىڭ مېيىپ توغۇلىشى، ئانىلارنىڭ قورسقىدىكى بالىلارنىڭ ئۆزلىگىدىن چۈشۈپ كېتىش ھادىسىلىرى كۆپەيمەكتە . مۇھىت بۇلغۇنۇشقۇ ئىنتايىن ئېغىر .

ئىقتىسادى بۇلاڭچا

شەرقى تۈركىستان ئۆز زېمىننىڭ تېگى ۋە ئۆستىدە بايلىق بىلەن توشقان بىر ئۆلکىدۇر . رايىزنىڭ كانلىرىدىن ناھايىتى كۆپ ئالتۇن، كۆمۈر، ئۇران، ۋە باشقا ھەرخىل مىتاللار چىقىدۇ . شەرقى تۈركىستاننىڭ ئەڭ چوڭ بايلىقى نىفت بايلىقىدۇر . بۇ بايلىقلار ھەممىھىسى دىگۈدەك ختايى ئىچىگە يۆتكەپ كىتلىدۇ . شەرقى تۈركىستاننىڭ ئىقتىسادى مەنبەلىرى مۇستەملىكىچىنىڭ قەدىمىدىن تارتىپ ئادىتى بويىچە ختايىلار تەرىپىدىن

بۇلاڭچىلەققا ئۇچراۋاتىدۇ . بۇ بايلىقلارنىڭ ھېچقانداق بىرقىسىمى ئۆلکىنىڭ تەرەققىياتى خەلقنىڭ راھتى ئۆچۈن ئىشلىتىلمەيدۇ . شۇنىڭدەك زىرائەت مەھسۇلاتلىرى چارۇچىلىق بايلىقلرى خەلقتنى مەجبۇر تارتۇپلىنىپ ختايى ئىچىگە يۇتكىلىدۇ . ئۇيەردە تەييارلىنىپ، ئىسلام دۇلەتلرىگە ختايىنىڭ مەھسۇلاتى دىگەن نامدا ئېكىسپورت قىلىندۇ . ختايى ھۆكۈمىتى دىھقانلاردىن 27 خىل باج ئالىدۇ . شەرقى تۈركىستان زېمىندىن چىققان مەھسۇلاتلارنى مەجبۇرى تارتىۋالىدۇ . شەرقى تۈركىستاندا زېمىن دۇلەت مۇلکى ھىسابلىنىدۇ . شەرقى تۈركىستان موسۇلمانلىرىنىڭ تەلسىم - تدربىيە كۆرۈش ھەققىنى ختايى مۇستەملەكىچى ھۆكۈمىتى تارتىۋالغان بولۇپ ئۇلارنىڭ مەخسۇتى تۈركىستان خەلقنى ساۋاتىسىز- جاھىل قالدۇرۇش، ئۇلارنى ئىجتىمائى ئۇرمۇشتىن مەھرۇم قىلىشتۇر .

ئۆلکىدە ئالى بىلىمde ئوقۇش ختايى تىلى بىلەن ئوقۇلىدۇ . ختايىلار شەرقى تۈركىستان مۇسۇلمانلىرىنىڭ ختايى مەكتەپلىرىدە ئوقۇش هوقۇقىنى چەكلەيدۇ . شۇڭا شەرقى تۈركىستانلىقلارنىڭ ئۇنىۋېرسىتەرگە قوبۇل قىلىنىشى ئىمكانسىز . شەرقى تۈركىستاندىكى بىرلا ئۇنىۋېرسىتەتا تۈركىستانلىق ئوقۇغۇچىلارنىڭ سانى 30% دىن ئاشمايدۇ . قالغان قىسىمى ختايىلاردۇر . يەنە شۇنى قوشۇمچە قىلىشقا بولىدۇكى، - ختايى ھۆكۈمىتى ئالى مەكتەپنى پۇتتۇرگەن موسۇلمان تۈركىستانلىقنىڭ خىزمەتكە ئورۇنلۇشۇش ھەققىنى تونۇمايدۇ . ختايىلار ھەرقانداق ھۆكۈمەت خىزمەتلرىگە خالىغان ۋاقتىدا ئورۇنلىشالايدۇ . ختايى ھۆكۈمىتى، زەھەرلىك چېكىملىك، ھېرۇۋىن، ئەفيۇن قاتارلىق بۈيۈملەربىلەن تىجارەت قىلىدىغان، ياكى ئۇنى قوللىنىدىغانلارغا ئەركىنلىكى ئاساسەن بەرگەن دىگلى بولىدۇ . بۇھەقتە ھېچقانداق تەدبىر قوللانمايدۇ . ئەھۇالدىن قارىغاندا موشۇنداق زەھەرلىك ماددىلارنى قوللىنىشقا ترغىپ قىلىدىغاندەك مەلۇم بولىدۇ .

ئىش تاپالماي بىكا يۈرۈ ۋاتقان موسۇلمان شەرقى تۈركىستان ياشلىرى ئۆزىنىڭ دەرت - ئەلەملەرىنى ئەڭ ياخشى چارە دەپ قاراپ زەھەرلىك چېكىملىكىلەرنى قوللىنىدۇ . بۇ سۆز پۇتۇن مەنسىي بىلەن نىمە دىگەن ئېچىنارلىق ئەھۇال ؟ ! . . .